

י"ט כסלו

ר"ה לחסידות *

און ווי מען זעט עס אויך דערפון וואָס די גמרא זאגט: בנוגע חנוכה: „לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה“ — אַז דורך דעם וואָס „קבעום“ זיינען די ימי חנוכה פאַרבליבן אַ יו"ט בכל שנה ושנה, (בין אַז אַפילו לעתיד לבוא, ווען „כל המועדים בטלים“, וועט חנוכה (און פורים) ניט בטל ווערן)).

מזו מען זאגן, אַז מיט דער הדגשה פון „מועד תמיד“ (אַ שטענדיקער מועד), איז ער אויסן צו זאגן, אַז דער מועד פון יט כסלו וועט נמשך ווערן תמיד, שטענדיק, אין אַלע טעג פון יאָר.

(און דער פירוש פון „יִקְבַּע למועד תמיד“ איז, אַז דער ענין וואָס יט כסלו ווערט נמשך ווי אַ מועד תמיד, די, אין כל ימי השנה, וועט זיין אין אַן אופן פון קביעות, ד.ה. אַז אַלע יאָרן איז יעדן יאָר באַזונדער וועט דער מועד פון יט כסלו נמשך ווערן אין אַלע טעג פון דעם יאָר).

און דאָס מיינט ניט בלויז דאָס וואָס דער מועד פון יט כסלו האָט אַ ווירקונג אויף כל ימי השנה (וואָרום היות אַז „בו... יתעוררו אלפי לבבות

מחצה, וראה עט סופר (להראי' סופר) על סוגיות הש"ס כלל קבוע, וש"נ.

(3) שבת ט"א ב.

(4) מדרויל הובא באגרת הסיוול דרוש אות מ. ס' החיים ח"ג רפ"ז (ועפ"י יש להוסיף ביאור במדרויל הובא ברמב"ן ר"פ בהעלותך).

א. ס'איז ידוע: וואָס דער אַלטער רבי האָט געזאָגט בנוגע דעם טאָג פון יט כסלו, אַז „זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל“.

בהשקפה ראשונה קומט אויס, אַז מיטן אויסשפראַך „יִקְבַּע למועד תמיד“ האָט דער אַלטער רבי געמיינט צו באַטאָנען, אַז דער טאָג פון יט כסלו וועט זיין באַשטימט אַלס אַ מועד בכל שנה ושנה.

עס איז אָבער שווער אַזוי, צו זאָגן, ווייל אַפילו אַן דעם וואָרט „תמיד“ וואָלט מען פון די ווערטער „יִקְבַּע למועד“ אַליין פאַרשטאַנען, אַז דאָס מיינט אַ מועד וואָס וועט זיך איבער-חור'ן בכל שנה ושנה.

[וואָרום אַ מועד וואָס זיין קיום ציט זיך נאָר אַ זמן מסוים און דער-נאָך ווערט ער בטל — פאַסט ניט אויף אים דער לשון יִקְבַּע, וכידוע: אַז קבוע לא בטל.

(*) אגה"ק של כ"ק אדמור" (מהורש"ב) נ"ע לחג הגאולה דייט כסלו תרס"ב, פאקסימיליא מהמכתב — בקונט' ומעין ע' 17. נדפס גם ב„היום יום“ בתחלתו. אג"ק שלו ח"א ע' רנט. ובכ"מ.

אגרת קודש זו אשר בה הוכרו על יט כסלו בתור ר"ה לחסידות עשתה בשעתה רושם עז בכל תפוצות ישראל, וגדולי הדור ההוא כמו הגר"ח מבריסק והגר"ח מחיל"נא התייחסו לזה בהדרת הכבוד וכו' (ראה קונט' ומעין שם ע' 25).

(1) לקיד' ח"א ע' 38.

(2) ראה תוס' ובחיים ע"ג ב (ד"ה אלא) דמדצ חשיבותו לא בטל, ושוהו הטעם והדין (ובחיים שם. ועוד) דכל קבוע כמחצה על

ב. מצות דרבנן זיינען "יצאות ונמשכות ממצות התורה". דערפון איז פארשטאנדיק, אז די מצות הי' תורה האבן אוודאי אין זיך אָזעלכע ענינים וואָס פארבלייבן און ציען זיך שטענדיק. געפינט מען טאקע, אָז חגה"פ ווערט נמשך בכל ימי השנה יי.

היא [לא רק מצד חגה"פ וי"ט כסלו, כ"א] גם מצד ימי השנה, — מקבלים וכלי הם לפעולה זה.

בסגנון אחר: בחה"פ וי"ט כ"ש: (1) הארה ופעולה שלהם (כראש) בהאברים שלהם, שזהו "בטבע ותולדתם" (ובלבד שלא יתחדש מונע ומעכב). (2) ענינים בפ"ע — לא בתור ראש — אלא שמהות ענין זה נמשך תמיד. ועפ"ז הרי צ"ל עבודה לעשות ימים שאינם חה"פ וי"ט כ"ש כלי ומקבל (ולא להארה שלהם כ"א) לענינים הם.

(8) להעיר משיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"ג ע' 976) אשר י"ט כסלו איז דער ברית" (מילה), והרי המילה היא פער לה נמשכת, שכל רגע שלאחרי מקיים הוא את המצוה (ראה מנחות מג. ב. צפע"ג (להגאון הרגצובי) — על הרמב"ם — תרומות ע' 86 (נעתק במפענח צפונות ס"ע קל ואילך). לקו"ש ח"ג ע' 759 ואילך. (וראה לקו"ש שם ע' 799 ואילך — עוד ביאור בהשייכות דברית מילה ליי"ט כסלו).

(9) אגה"ק סכ"ט (קנ, א).

(10) ותחידוש שבחה"פ הוא, אשר עם היות שחגה"פ (וי"ט כסלו) הם ימים מסויימים בשנה — "מועד", עכ"ז נמשכים הם בתמידות. משא"כ שאר מצות הנמשכות, הרי גם מלכתחלה אין להם זמן קבוע [וכמו תלית ציצית וקביעת מזווה, שלדעת אביי (שבת קלא, סע"א ואילך) מקיים את המצוה בכל רגע ורגע — הרי "אין קבוע להם זמן"]. וגם במ"ע שהזמן גרמא, שגם בהם ישנם מצות נמשכות — וכמו מצות נטילת ד' מינים, שלמ"ד (סוכה מו, ב) "לכולא יומא אתקצאי" מקיים הוא את המצוה בכל רגע ורגע — כי נטילתו הדי' מינים ברגע א' של היום נמשכת היא על כל משך היום (ראה צפע"ג קונט השלמה ע' 6. ובמכתבי תורה מכי קנז), וכן החיוב

בישראל בתשובה ועבודה שבלב"י, זיינען דאך געוויס פאראן תוצאות פון דער התעוררות וועלכע דריקן זיך אויס אין דער המהגה בפועל אין משך פון כל ימי השנה);

[וואָס עד"ז איז ביי יעדער יו"ט: פון דעם אור וואָס ווערט נמשך ביו"ט, נעמען אידן מיט אור אויף אַ גאַנץ יאָר; און אַזוי איז אויך ביים קיום פון יעדער מצוה, אָז דער זיכור, די אויסאיידלונג, וואָס די מצוה פועל'ט אין דעם מענטשן וואָס טוט זי, פאָר-בלייבט און ווירקט אויך נאָך דער עשיית המצוה] —

דער אויסדרוק "תמיד" זאָגט נאָך מער: אָז דער יט"כסלו-מועד גופא, ווערט נמשך: בכל ימי השנה י.

(5) ראה לקו"ת ברכה צח, ב. עיי"ש. (6) ועד ש"מצוה גוררת מצוה" (אבות פי"ד מ"ב). (7) עוד ענין בהשייכות דיי"ט כסלו לכל ימי השנה — אשר הוא ה"ראש השנה" לחסידות (ראה הערה בתחלת השיחה) והרי היחס דראש השנה לכל ימי השנה הוא דוגמת יחס הראש שבגוף האדם לכל אב"ריו, אשר [לא רק שכולל את חיות כל האברים, אלא שגם לאחר שנומשך החיות מהראש להאברים] הראש הוא המנהיג את כל האברים (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1145'6).

אמנם ממש בשיחת חגה"פ הנסמן לה' לן, שרק חגה"פ — ועד"ז יט כסלו — נמשך תמיד, מובן שענין זה אינו בר"ה. כי היחס דר"ה לכל ימי השנה הוא רק (דוגמת יחס הראש שבאדם לאברי גופו) מה שכולל אותם ומנהיגם, אבל לא שהוא עצמו נמצא בהם. משא"כ חגה"פ וי"ט כסלו, הם עצמם נמצאים הם בכל ימי השנה.

וישנה מעלה בהענין שי"ט כסלו הוא ר"ה לחסידות, וכן עד"ז מה שחגה"פ הוא ר"ה לרגלים (ראה ר"ה ד, א) — בזה שפעולת הראש דכל אחד מהם בימי השנה

אין דער זעלביקער ענין ממש פון יציאת מצרים¹⁶, דעריבער אין דער מועד פון יט כסלו בדומה צו חג הפסח, און אויך ער ווערט נמשך שטענדיק.

ג. אלע ענינים פון פנימיות התורה געפינט מען (ברמז עכ"פ) אויך אין נגלה דתורה. אין אויך אט-דער ענין, אז יציאת מצרים (דער תוכן עיקרי פון חג הפסח — זמן חרותנו, און אויך — פון יט כסלו) ציט זיך אין אן אופן תמידי, שטייט אויך אין נגלה ובפרט:

אויף (זכירת) יציאת מצרים ווערט געזאגט אין נגלה¹⁷, אז דאס איז א "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו". פארשטייט מען דערפון אז (אין צוגאב דערצו וואס "בא לנו מצות רבות על זה מצות עשה ומל"ת און וואס "אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפילתינו זכר ליציאתנו", איז נאך מער —) אין יעדער מצוה וואס א איד טוט, און אויך אין אלע זיינע אייגענע צרכים וואס ווערן געטאן "לשם שמים" אדער אין אן אופן פון "בכל דרכיך דעהו"¹⁸, איז דא דער אויסדרוק און גרונטיקע השפעה פון יציאת מצרים, זייענדיק דער "יסוד" וואס האלט אויף די אלע פרטי ה"בנין" פון תורה (ומצותי) ואמונה.

און היות אז שטענדיק, בכל רגע ורגע, דארף א איד דינען דעם אויבערשטן, צי דורך לימוד התורה וקיום המצות אדער דורך דעם קיום ציווי התורה, וכל מעשיך יהיו לשם שמים

וכידוע¹⁹ דער טעם וואס דער אלטער רבי האט אין דער הגדה פון זיין סידור גיט אריינגעשטעלט (די פסקא) "חסל סידור פסח", ווייל פסח ענדיקט זיך גיט און ער ציט זיך אויך אין אלע ווייטערדיקע טעג — גיט ווי ביי אלע מועדים, ביי וועלכע עס בלייבט לייכטן בלויז זייער הארה אין שאר ימות השנה²⁰.

יט כסלו איז דאך דער מועד פון התגלות החסידות (ווי באוואוסט²¹ אז דעמאלט האט זיך אויפגעטאן דער עיקר פון "יפוצו מעינותיך" חו"צה"²²) — און וויבאלד אז "חסידות

דלכסומי בפריא שמשך על כל רגע של יום הפורים (ראה לקו"ש ח"ו ע' 201) — הרי בסוכות ופורים גופא (שבהם הם נמשכים) — אין להם זמן קבוע.

וגם מצות מילה שהיא פעולה נמשכת (כנ"ל הערה 8) — אף שמצוהה היא ביום השמיני — הרי מה שנמשך בתמידות הוא כללות המצוה — שהוא מהול כו' (שזה — אין לו זמן קבוע) — ולא הענין ד"ביום השמיני ימול".

(11) שיחת חגה"פ — בסה"ש תש"ג ע' 75. ונעתק בהגדה של פסח (הוצאת קה"ת) עם לקוטי טעמים ומנהגים בסופה.

(12) להעיר שפסח הו"ע מדת החסד (לקו"ת במדבר יד, ג. פתח עי, ב. ר"ה נח, א. ובכ"מ), אשר חסד הוא יומא* דאזיל עם כולוהו יומין.

(13) תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(14) תורת החסידות. וראה לקמן סעיף ט.

(15) לי מענה המשיח להבעש"ט שאז יבוא (ראה בהנסמן להלן הערה 41).

(*) ראה זח"ג קג, א"ב. קצא, ב. וראה לקו"ת ד"ה האזינו (השלישי) פ"ו. — הל' יומא דאזיל כו' מצאתיו בע"ח שער כה דרוש ב'. פע"ח שער חה"ס פ"א. שער מאמרי רשב"י פ' יתרו, תרומה ואמור (וממ"ש שם יש להעיר למ"ש בלקו"ת שם. עיי"ש) ועוד.

(16) סה"מ תש"י ע' 196.

(17) ספר החינוך מצוה כא.

(18) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. —

הפרש שבין ב' ענינים אלו — ראה בארוכה

לקו"ש שם ע' 907, 931-2.

און דאָס איז בדוגמא צום נס פון קריעת ים סוף, אַז דער "רוח קדים עזה" וואָס האָט אויפגעטאַן דעם "ויבקעו המים", האָט געדאַרפט שטיין אין זיין פעולה "כל הלילה"²²; און גלייך ווי ער איז נפסך געוואָרן, איז "וישב הים . . . לאיתנו" — לתקפו הראשון"²³.

ה. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין דעם פאַרגלייך ודוגמא:

בשלמא קריעת ים סוף, וויבאַלד די עצם ערשיינונג פון וואַסער וואָס שטייען ווי אַ חומה איז דער היפך פון טבע המים, איז מובן אַז אַט דער שינוי הטבע קען עקזיסטירן בלויז מצד דעם כח אלקי וואָס האָט זיך אָנגעטאַן אין דעם "רוח קדים" און אויפגעטאַן אַט־דעם שינוי. און דעריבער, ווי נאָר דער "רוח קדים" איז אַריבער, איז נתבטל געוואָרן²⁴ דער שינוי הטבע און דער ים האָט זיך אומגעקערט "לאיתנו"²⁴;

(22) בשלח יד, כא.

(23) שם טו, כו ובפרש"י שם (ממכילתא). וראה שער היחוד והאמונה פ"ב.

(24*) להעיר מלקו"ש ח"ו ע' 89 ואילך.

(24) וכן הוא בכל הנסים שהנס הוא שינוי טבע הדבר, וראה להלן הערה 27 בשוה"ג; הערה 38.

וי"ל שזהו מ"ש (תהלים קלו, ו) "לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו", דמכיון שמצד טבע הבריאה שהטבע הקב"ה בר היסודות, המים הם למעלה מהעפר — הרי המציאות דרקיעת הארץ על המים הוא היפך הטבע. ולכן צ"ל חסדו (שפועל "לרוקע הארץ") נמשך לעולם — בתמידות.

ומה דביטול הגזירה דתחתונים לא יעלו למעלה שבמחלתורה (שמו"ר פ"ב, ג. תנ' חומא וארא טו) אינה פעולה תמידית *

(*) וכדמוכח משיחת חגה"פ הנ"ל, שקר חגה"פ — ענין יצ"מ (אבל לא חגה"ש,

און "בכל דרכיך דעה"¹⁸ — קומט דאָך במילא אויס אַז אויך יצ"מ, וייענדיק דער יסוד צו עבודת ה', דאַרף זיין נמשך באופן תמידי.

ד. נוסף להנ"ל וואָס יצ"מ שטעלט מיט זיך פאַר דעם שטענדיקן "יסוד" און "עמוד" פון קיום התומ"צ — איז אויך יצ"מ גופא אַ שטענדיקער ענין, און אויך דער ענין שטייט בפירוש אין נגלה:

אויף דער גאולה פון יצ"מ שטייט¹⁹ "אשר גאלנו וגאל את אבותינו", אַז דאָס וואָס מיר זיינען איצט — אין די אַלע יאָרן וואָס נאָך יצ"מ — אין אַ מצב פון חירות, קומט (ניט ווי אַ במילא־דיקע תוצאה פון דעם וואָס "גאל את אבותינו" בשנת ב' אלפים תמ"ח, נאָר) מצד דעם וואָס "גאלנו", וואָס דער אויבערשטער לייט אונז אויס פון מצרים²⁰; און דאָס וואָס מיר זאָגן זכר ליצ"מ — איז דאָס ווייל די גאולה וועלכע איז פאַרגעקומען בשנת ב' אלפים תמ"ח ווערט נמשך און ציט זיך אויך איצט. און "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים" — ווען די גאולה וואָס "הוציא את אבותינו" וואָלט ניט נמשך געוואָרן אויך איצטער²¹ — "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים".

(19) משנה פסחים קטז, ב. ברכת אשר גאלנו.

(20) כי בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים (פסחים שם. תניא רפמ"ז).

גם את"ל דזה שאנו בני חורין היא תוצאה הבאה ממילא מיצ"מ ש"גאל את אבותינו" — אינו מובן פירוש "גאלנו", ובפרט שמקדים "גאלנו" ובא בהוספה על "גאל את אבותינו".

(21) דאי כפשוטו — מאי קמ"ל?

דעם „גאלנו“ — אַז יצ״מ דאַרף נמ״
שך ווערן אויך איצט?

ו. איז דער ביאור אין דעם:

ס'איז ידוע, אַז גלות מצרים איז
דער שרש צו אַלע שפעטערדיקע גל״
יות²⁸. פון דעם איז מובן, אַז ער
איז אויך געווען דער שווערסטער
גלות — שווערער (בכמה ענינים)
אפילו פון דעם איצטיקן, לעצטן,
גלות²⁹.

וואָס דאָס איז דער טעם פון דעם
וואָס אויך בזמן הגלות פראַווען מיר
דעם יו״ט פסח פון „זמן חירותינו“
און מיר זאָגן הלל אויף דעם וואָס
מיר זיינען געוואָרן אויס „עבדי פר״

ארה גם לאחר הנס, ובכדי שתהי' ידו „שבה
כבשרו“ הוצרך להיות נס שני לבטל את
הצרת (ולא שנתבטל ממילא ע״י הפסק
נס הראשון). וכדמוכח גם ממד״ל (שבת
צו, א. פרש״י שמות ד, ז. וראה גם שמו״ר
פ״ג, יב) מכאן שמדה טובה ממהרת לבוא
ממדת פורענות; צפדיע — אשר גם לאחר
ססרו הצפרדעים ממך ומבתיך, נשארו ביאור
(וארא ח, ז). וגם בהבתיים, חצרות ושדות
נשארו מתים וצברו אותם חמרים חמרים
(שם, ט״ו); וכן בארבה — שבכדי שלא
ישאר ארבה בכל גבול מצרים, הוצרך להיות
רוח ים חזק מאד (בא יו״ד, יט).

(28) נסמן לקמן ע' 183 הערה 17.

(29) ראה גם לקו״ש ח״א ע' 96.

(שינוי הטבע) ה' בעצם המציאות

[שהרי גם לאחר שנהפכו המים לדם
נשארו מים בעצם מהותם (ועד אשר „גיגית
מלאה מים . . ישראל שותה מים והמצרי
דם וכשהי' לוקח ישראל בדמים (דוקא)
הי' שותה מים“ (שמו״ר פ״ט, יו״ד), ובמילא
מה שהיו המים (בנוגע להמצרים) לדם הוא
שינוי תמידי בהמים]

בהפסק הנס — נתבטל השינוי לדם ממילא
(שהרי לא מצינו שהיו צריכים להריק האג׳
מים וכל מקוה מימיהם ובעצים ובאבנים
לאחרי המכה).

אָבער יציאת מצרים — וויבאַלד
די זאך פון חירות גופא איז נ״ט
ק״ן שינוי הטבע

(דער נס, שינוי הטבע, וואָס איז
געווען ב״י יצ״מ איז בלויז באַשטאַ״
נען אין דער רגע היציאה פון גלות
מצרים, וואָרום ע״פ טבע איז אַפילו
עבד אחד אין יכול לברוח משם³⁰,
אָבער נאָך דער רגע היציאה און באַ״
פרייאונג, איז ע״פ טבע בלייבט מען
אַ באַפרייטער³¹).

דאַרף דאָך לכאורה אויסקומען אַז
נאָך דער רגע וואָס „הוציאנו מעב״
דות לחירות“ וואָלט מען געדאַרפט
פאַרבלייבן אין דעם חירות־צושטאַנד
אויך אַן די שטענדיקע המשכה פון
יצ״מ³². צוליב וואָס דאַרף מען האָבן

— אף שחיבור עליונים ותחתונים הוא
חיבור ב' הפכים, שאין לו [לכאורה] מקום
בטבע הבריאה — היינו לפי שהתורה היא
הכלי אומנות דבריות העולם (ב״ר רפ״א),
ותירה מזו: גם לאחר הבריאה „התנה
הקב״ה עם מע״ב . . אם . . מקבלים התורה
אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם
לתהו ובהו“ (שבת פח, א) — הרי א״א
שהבריאה תנגד להענין דמ״ת, ואדורבה —
טבע הבריאה עצמו דורש הענין דמ״ת, מכיון
שע״ז דוקא הוא קיומה.

(25) רש״י יתרו ית, ט (ממכילתא שם).
(26) ובפרט שלפנ״ז היו בני חורין, גלות
מצרים בא בתור עונש * וגזירה, וגם
הגזירה לא היתה (מלכתחלה) כ״א על
ארבע מאות שנה.
(27) חילוק עד״ז — בהניסים השייכים
לצ״מ ** :

„ידו מצורעת כשלג“ — שהצרת נשׁ

זמן מתן תורתנו) נמשך בתמידות.

ומ״ש „נותן התורה“ לשון הוה — הו״ע
אחר. ע״ן בדיה ועשית חג שבועות תשׁה
ובהמאמר שלאחרי.

(*) ראה לקמן ע' 184 הערה 18.

(**) משא״כ במכת דם — מכיון שהנס

מקום ואפשרויות פאר א גלות בדומה צום גלות מצרים — „לא תוסיפו לר- אותם עוד עד עולם“³¹.

ועפ"ז איז מובן, אז ניט נאָר די יציאה פון מצרים איז געווען אַ שי- גוי הטבע, נאָר אויך דער עצם מציאות פון דעם חירות — וואָס אידן שטייען אין אַזאַ מצב אַז פרעה און מצרים קען צו זיי ניט האָבן קיין צוטריט — איז אַן ענין ניסי וואָס האָט ניט קיין אַרט אין טבע כדלהלן.

ז. אַלע ענינים למטה האָבן אַ שרש למעלה. שטייט אין חסידות³² אַז אויך למעלה איז דאָ דער ענין פון „מצ- רים“: „כל סדר ההשתלשלות נקרא בשם מצרים בחי' מיצר וגבול“. און וויבאַלד אַז מצד סדר ההשתלשלות איז פאַראַן א נתינת מקום אויך צום צד ההיפך, איז דעריבער „במצרים, בחי' סדר השתלשלות, יכול להיות בית עבדים“. און דער מציאות החי- רות אין וועלכן אידן געפינען זיך — אַז ס'איז גיטאָ קיין מעגלעכקייט זיי זאָלן זיין „בבחי' עבדים“, איז עס מצד דעם וואָס „הוצאתיך מארץ מצ- רים“ — וואָס דער אויבערשטער האָט אַרויסגענומען אידן פון די מצרים פון סדר השתלשלות און אויפגעוויבן זיי צו דער מדריגה פון למעלה מ- השתלשלות.

און דאָס איז די הסברה אויף דעם וואָס אויך דער עצם מציאות החירות איז אַן ענין ניסי שלמעלה מהטבע, וואָרעם וויבאַלד אַז אַזאַ סאָרט חירות (אין וועלכן ס'איז גיטאָ קיין נתינת מקום כלל אויף שעבוד מצרים) קומט מצד דער מדריגה פון למעלה מהש-

עה³⁰ — כאָטש אַז „השתא עבדיך“³¹ — ווייל די עבדות און שעבוד פון איצטיקן גלות איז גיט בערך צו דעם שעבוד פון גלות מצרים.

נאָך מער: דורך יציאת מצרים האָט זיך אויפגעטאָן אַז ס'זאָל שוין מער גיט זיין קיין אפשרויות און נתינת מקום אויף אַזאַ סאָרט גלות ווי גלות מצרים. וואָרעם נאָך יציאת מצרים, ווען אידן זיינען געוואָרן „עבדי ה'“³⁰, קען שוין מער גיט געמאָלט זיין זיי זאָלן זיך אַמאָל ווידער געפינען אין אַזאַ שווערן שעבוד צו ווערן „עבדי פרעה“³².

און ווי עס שטייט אין זהר אויף „וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים“³³, אַז אידן האָבן געזען מיתת שרו של מצרים. און בשעת ס'איז נתבטל געוואָרן דער שר של מצרים למעלה, איז שוין במילא אויך למטה אַוועקגענומען געוואָרן יעדער נתינת

(30) ראה מגילה יד, א.

(31) הגש"פ — פסקא „הא לחמא עניא“.

ופשוט שאין לומר שאמירת הלל בפסח הוא מצד זה שביצי"מ נפתח הצנור גם לגאולה העתידה (שאו נהי' „בני חורין“) — כי אמירת הלל שייכת רק על דבר שישנו כבר במציאות (ולהעיר ממשנ"ת (ראה לקו"ש ח"ב ע' 546) הטעם על מה שאין מברכים שהחיינו בימים האחרונים של פסח, כי הם שייכים בעיקר לגאולה העתידה. כן אין גומרים אז את ההלל).

(32) ועפ"ז מובן מ"ש (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (שיצי"מ היא בדומה לגאולה העתידה, ועד שכמה פרטים של גאולה העתידה נלמדים מגאולת מצרים) — אף שרק גאולה העתידה היא גאולה שלימה שאין אחרי' גלות — כי גם גאולת מצרים הוא באופן כזה, שא"א להיות עוד פעם גלות (כזו שדומה לגלות מצרים).

(33) בשלח יד, ל. וזח"ב נב, ב. וראה גם שמו"ר פכ"א, ה. פכ"ב, ב. וש"נ.

(34) בשלח יד, יג.

(35) תו"א עא, ג ואילך.

ח. פון דעם איז פאַרשטאַנדיק אַז די שייכות פון יצי"מ מיט קיום התומ"צ איז אַ צווייטענדיקע: פון איין זייט, איז (זכירת) יציאת מצרים דער יסוד וואָס האַלט אויף אַלע פרטי התומ"צ (כנ"ל סעיף ג'); און לאידך גיסא: קיום התומ"צ ברענגט צו יציאת מצרים. וואָרום וויבאַלד אַז ער מנת כן הוצאתיך³⁶, אַז יצי"מ איז תלוי אין דעם תנאי פון קיום התומ"צ, מוז מען דאָך שטענדיק אַנקומען צום קיום התומ"צ דורך וועלכן עס קומט פאַר דער שטענדיקער "הוצאתיך".

ט. פון דעם איז פאַרשטאַנדיק אויך בנוגע צו יט כסלו — דער זמן פון התגלות החסידות וואָס איז דער זעלבער ענין ווי יצי"מ, כנ"ל סעיף ב' — אַז אויך אין אים זיינען פאַראַן אַלע דריי ענינים הנ"ל ווי אין יצי"מ כפשוטה:

א) די פעולה פון גילוי החסידות וואָס האָט זיך אויפגעטאָן בי"ט כסלו תקנ"ט, איז אַ פעולה נמשכת. וואָרום היות אַז דער נס פון יט כסלו האָט זיך אויסגעדרוקט ניט בלויז אין דער יציאה פון אַלטן רבי'ן און תורת החסידות ממאסר לחירות, נאָר אויך אין דעם וואָס חסידות געפינט זיך שפעטער אין אַ מצב של חירות וגילוי אין וועלט

— ווייל מצד סדר ההשתלשלות, איז גיטאָ קיין נתינת מקום אַז דער מיצר וגבול פון וועלט, ביז אין "חור" צה" און אין דעם ווייטסטן "חוצה",

פכ"ז הכ"ב — ראה בארובה מפענת צפונה. ע' קלה) — לפי שיחוד דבר ונוקבא הוא חיבור ב' הפכים.

39) דאה רש"י אמור כב, לג (תו"כ שם). בהר כה, לת. ואתחנן ה, טו.

תשלות, איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז דער חיבור פונעם מיצר וגבול פון עוה"ז הגשמי (וואו אידן געפינען זיך) מיטן בלי גבול פון למעלה מהשתלשלות (וואָס איז אַ סך אַ גרעסערער פלא פון "פילא בקופא דמחטא"³⁷) — איז אַן ענין ניטי וואָס איז לגמרי העכער און איז היפך פון טבע.

און דערפאַר מוז די פעולה פון יציאת מצרים נמשך ווערן נאָכאַנאַנד, אויך איצט, און ווען די פעולה זאָל נפסק ווערן ח"ו וואָלט ווידער געווען דער מצב פון "משועבדים היינו לפרעה במצרים" (די אפשריות אויף שעבוד מצרים)³⁸ — ווייל ביי יעדן חיבור פון ב' הפכים, מוז אַט די פעולה, וואָס האָט אויפגעטאָן דעם חיבור, זיין אַ פעולה נמשכת³⁹.

36) שא"א להיות אפילו בחלום (ברכות נה, סע"ב).

37) ע"פ המבואר בלקו"ת (ואתחנן ה, ג) שמצד בחי' ממכ"ע "כך הוא סדר התהפוך כות הזמן" (וראה שם ה, ד מה שמובא מ' חסד לאברהם) — י"ל, שבאם הפעולה דיצי"מ היתה נפסקת, היינו משועבדים גם בפועל, וכפשוטו הלשון.

38) וכן גם החיבור דב' הפכים שנעשה ע"י פעולת האדם, שכאשר תיפסק הפעולה — מתבטל סמילא החיבור, וכמו זריקת אבן מלמטלמ"ע, דמכיון שהליכה זו של האבן הוא חיבור ב' הפכים [כי טבע האבן הוא לייך מלמעלמ"ט] — צריכה היא תמיד לכתחילה (כמבואר בדה"י תרמ"ג, ובכ"מ);

וגם בדיני התורה כן הוא. וכמו בהקדש, אשר "כיון שקי"ל יש שאלה להקדש הוי כמו כל רגע ורגע הקדש חדש" (צפע"ג מהדו"ת יב, ב. וראה גם שם הל' ערכין פ"ד הכ"ח — ע' 76), כי קדושה ענינה הבדלה והפרשה, ובמילא — חיבורה עם הגשם הוא חיבור ב' הפכים (ראה בארובה לקו"ש ח"ד ע' 1253'4);

וכן בנושאי, שלכמה שיטות "בכל יום ויום הוי קנין חדש" (צפע"ג הל' אישות

זיי שפייזט זיך דער מענטש, מוז זייער קיום אַנקומען צו וואַסער — און די אַלע וואַסערן קומען דאָך פון (תהום דורך) די מעינות

— אַזוי זיינען אויך די מעינות פון תורת החסידות: אין זיי איז תלוי דער קיום (הרוחני) פון דעם מענטש.

ג) בכדי די פעולה פון גילוי ה' חסידות, וואָס האָט זיך אָנגעפאַנגען ביי'ט כסלו הראשון, זאָל נמשך ווערן (און ס'זאָל פועל זיין בפנימיות) ב' תמידות — איז דאָס תלוי. אין דער "עבודה בפועל" פון תורת החסידות: אָט די עבודה בפועל, וואָס אַ איד פירט זיך אויף ווי חסידות מאַנט, סיי בנוגע לעצמו, סיי בנוגע לזולת; ער איז מפיץ די מעינות החסידות אין זיין אייגענעם "חוצה", בכל כחות נפשו ואברי גופו, און אויך אין דעם דרויסנדיקן "חוצה"

— דאָס גופא איז מעורר און ממשיך דעם גילוי וואָס האָט זיך אויפגעטאָן ביי'ט כסלו הראשון, אַז עס ווערט נמשך דער כח אויף דער עבודה פון "יפוצו מעינותיך חוצה" — ובכל שנה ושנה ווערט נמשך דער כח ביתר שאת ויתר עז — וואָס זי וועט ברענגן גען דעם "קאתי מר"י דא מלכא משיחא, בקרוב ממש.

(משיחות חגג"פ תשכ"ד)

י"ט"ז כסלו תשכ"ז)

זאָל ווערן אַן אַרט פאַר די "מעינות" פון רזין דאורייתא און רזין דרזין, און נאָך אין אַן אופן פון גילוי וה' פצה, אַזוי אַז דער חיבור פון די צוויי הפכים ("מעינותיך" און "חוצה") איז אַן ענין ניסי שלמעלה מהטבע —

מוז דעריבער די פעולה זיין אַ פעולה נמשכת.

און דערפאַר איז דער טאָג פון יט כסלו — וואָס בכל שנה ושנה איז אין דעם טאָג חזור וניעור — דער ענין וואָס האָט זיך אויפגעטאָן ביי'ט כסלו הראשון — אַ "מועד תמידי" וואָס ווערט נמשך בכל ימי השנה, בדוגמת חג הפסח.

ב) דער ענין החסידות איז אַ "יסוד גדול" און אַן "עמוד חזק" וואָס האַלט אויף און פאַרשטאַרקט אַלע ענינים פון תומצ' און אויך עשיית דברי ה' רשות לשם שמים — ביז דעם אופן פון בכל דרכיך דעהו; וואָס בשעת ער טוט זיי מיטן הרגש און חיות פון חסידות, זיינען זיי באופן אחר לגמרי.

וואָס דאָס איז אויך איינער פון די טעמים וואָס חסידות ווערט באַצייכנט מיטן נאָמען "מעינותיך" —

אַזוי ווי וואַסער איז אַ זאָך אין וועלכן ס'איז אָפהענגיק דער גשמיות — דיקער קיום האדם; ביז אַז אויך די מינים פון צומח און חי וואָס מיט

40) נסמן לקמן ע' 400 הערה 76.

41) אנה"ק הידועה של הבעש"ט — נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1235, וראה גם שם ע' 1119-20 ובהערות שם.

42) ראה אנה"ק סי"ד.

43) אנה"ק הנ"ל של הבעש"ט, וראה לעיל ע' 130 ואילך ובהערות שם.

וישב

וכן לא תשמור על חטאתי, לא תמתין.

דארף מען פארשטיין:

(א) לכאורה איז דאך רש"י דא אויסן צו מפרש זיין בלויז דאס ווארט "שמר" [אז זיין טייטש איז נ"ט געהיט (ווי דער לשון שמירה ברוב המקומות) נאך געווארט]. צוליב וואס-זשע איז ער מעתיק אויך די ווערטער "את הדבר"?

(ב) אויב רש"י וויל נאך ברענגען אַ רא"י אַז "שמירה" באדייט (אויך) "ווארטן", איז דאך גענוג צו ברענגען בלויז איין פסוק וואו דער לשון שמי-רה מיינט המתנה. וואס דארף ער ברענגען צוויי פסוקים?

(ג) ווען רש"י וואלט געווען געבראכט (אין זיין צווייטער רא"י) דעם פסוק "לא תשמור על חטאתי" און אים נ"ט געווען אויסגעטייטשט — וואלט מען שוין אליין פארשטאנען אז דער פירוש פון "לא תשמור" איז "לא תמתין". היינט צוליב וואס דארף עס רש"י אויסטייטשן בפירוש?

די קשיא איז נאך שטארקער: ביים ברענגען די ערשטע רא"י — דעם פסוק "שומר אמונים" — איז ער טאקע נ"ט מפרש "ממתין כו'". טא פארוואס ביי דער צווייטער רא"י — ביים פסוק "לא תשמור גו'" — דארף ער יע אויסטייטשן און זאגן "לא תמתין"?

ב. איז דער ביאור אין דער צוויי-

א. אין פסוק "ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר", שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער "שמר את הדבר" און איז מפרש: "ה' ממתין ומצפה מתי יבא". וכן שומר אמונים¹

(1) פרשנו לו, יא.

(2) ישוב הסתירה שישנה לכאורה לפרש"י זה מפירושו הראשון בפסוק שלפניו (ד"ה הבוא גבוא) — נתבאר בארוכה בהת-ועדות.

(3) ישע"י כו, ב.

בפירש"י לישע"י שם: "וכן ושמר ה' אלקיך לך" (עקב ז, יב). ומשמע שמפרש "שומר" הוא לשון המתנה. אבל בפש"ט, "ושמר" שם היא מלשון שמירה כפשוטו, כדפירש"י על הפסוק "ישמור לך ה' טחתו".² ובזה מובן מה שהוצרך רש"י כאן להביא רא"י מביאים וכתובים, ולא הביא מ"ושמר ה' גו'".

ועפ"ז מובן מה שאינו מביא הוכחה מ"ש"י מר הברית והחסד" (מ"א ח, כג — שלפני ישע"י) — אף שבפרש"י שם: ממתין כו' — כי "שומר" שם בפשטות הוא מלשון שמירה כפשוטו, כמו "ושמר גו' הברית ואת החסד" דפ' עקב.

ועד"ז יש לומר גם הטעם מה שאינו מביא הוכחה מ"שומר את פיה" (ש"א א, יב); "שמרו את עת באנה" (ירמ' ה, ז — והרי גם פסוק זה הוא לפני איוב) — שלפי פרש"י שם הוא מלשון המתנה — כי אפשר לפרש שלשון שמירה שם הו"ע שמירה כפשוטו (ראה רד"ק ומצודות לשמו"אל שם. רד"ק לירמ' שם).

(*) ומה שבישע"י שם מביא רש"י פסוק זה ששמירה היא לשון המתנה — כבר דובר כמה פעמים שדרך הפשט שבפירש"י ל"נ" אינו בפשטות כ"כ כבפירושו עה"ת. ועוד י"ל בזה ואכ"מ.